

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Nezávislé Kosovo: zakládá jednostranné vyhlášení nezávislosti precedent?

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2013
VI. ročník SVOČ

Autor: Pavlína Trchalíková (2.ročník)
Konzultant: doc. PhDr. Stanislava Hýbnerová CSc.

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 4. dubna 2013

.....
Pavλίna Trchalíkova

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní doc. PhDr. Stanislavě Hýbnerové CSc. za konzultace při psaní této práce, za její připomínky a rady a hlavně za čas, který mi věnovala.

NEZÁVISLÉ KOSOVO:	1
ZAKLÁDÁ JEDNOSTRANNÉ VYHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI PRECEDENT?	1
1 ÚVOD	5
2 SOUVISLOSTI	7
3 R. 1990-1997	8
3.1 REPUBLIKA KOSOVO	8
4 R. 1997-1999	9
4.1 OBČANSKÁ VÁLKA V KOSOVU	9
5 R. 1999	9
5.1 SPOJENECKÁ SÍLA	9
5.2 HUMANITÁRNÍ KRIZE.....	10
5.3 ÚMLUVA O ZABRÁNĚNÍ A TRESTÁNÍ ZLOČINU GENOCIDIA	12
5.4 KOLIK JE DOST?.....	13
5.5 CHARTA OSN.....	13
5.6 REZOLUCE Č. 1244	15
5.7 MEZINÁRODNÍ SPRÁVA.....	15
6 JUGOSLÁVIE	16
7 R. 2005	16
7.1 DALŠÍ DIPLOMACIE	16
8 R. 2007	17
8.1 AHTISAARIHO PLÁN	17
9 R. 2008	18
9.1 VYHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI.....	18
9.2 MEZINÁRODNÍ PŘIJETÍ.....	19
9.3 KOSOVSKÁ VNITŘNÍ POLITIKA	20
10 R. 2010	21
10.1 STANOVISKO MSD	21
11 DALŠÍ VÝVOJ	23
12 ZÁVĚR	24
13 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	26
13.1 KNIŽNÍ, ČASOPISECKÉ A JINÉ PUBLIKACE	26
13.2 CITOVANÉ JUDIKÁTY	26
13.3 MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ DOKUMENTY	26
13.4 INTERNETOVÉ ZDROJE.....	27

Pravděpodobně každý z nás se zajímá o dění ve světě. Pročítáme novinové články, prohlížíme internetové odkazy a sledujeme televizní zpravodajství. Velmi často se setkáváme s texty a reportážemi, které vykreslují obraz menšin žádajících více práv. Autonomii, nezávislost, vlastní stát. Maďarská menšina na Slovensku. Francouzská provincie v Kanadě. Baskicko ve Španělsku. Gruzie, Jižní Osetie a Abcházie v Rusku. Tibet a Čína. „*Na světě je téměř 200 států a více než 2500 etnických skupin. Většina těchto zemí se potýká s etnickými problémy,*“ prohlásil čínský delegát na diplomatickém jednání Rady bezpečnosti OSN.¹ Státy, které nad těmito oblastmi mají suverénní moc, si zřejmě vzpomenou na případ, který se odehrál před několika lety v Srbsku. Albánská menšina v Kosovu jednostranně vyhlásila nezávislost v roce 2008. Otázka, která je pro mezinárodní právo stěžejní, zní, zda kosovský případ zakládá precedent, anebo ne.

V této práci bych se velmi ráda zabývala historií Kosova a ráda bych rozebrala nepřeborné množství otázek, událostí a okolností, které tuto balkánskou oblast provázejí na cestě k současnému postojí. Teprve tento postup by mohl vést k plnému pochopení postavení Kosova v mezinárodních vztazích moderní společnosti a porozumění jedinečné identitě národností žijících po staletí na území Kosova.

Nastíněná problematika je však velmi složitá, obsáhlá a komplexní. Vzhledem k tomu jsem se rozhodla věnovat otázce boje za nezávislost Kosova a událostem posledních dvou desetiletí, především operaci NATO proti Srbsku. Na těchto skutečnostech se pokusím postavit argumentaci buď pro vznik precedentu, nebo se naopak dostat k jedinečnosti případu a vznik precedentu vyvrátit.

Dovolte mi v úvodu ještě poznámku pro zpřesnění výkladu práce. Jelikož Srbové nazývají toto území „Kosovo a Metohije“ („Kosovo i Metohija“) a Albánci pouze „Kosovo“ („Kosova“ či „Kosově“), ráda bych pro předejití nejasností uvedla, že v této práci budu používat označení „Kosovo“ a „Kosovo a Metohije“ zaměnitelně.

1 Informační centrum OSN v Praze, Zprávy 1999, Kosovo: diplomatické úsilí opět středem pozornosti, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=631>>

„Kosovská válka byla poslední evropskou válkou 20. století.“

T.G.Ash

„Jednou z lekcí moderní války je, že tato válka už nemůže být nazývána válkou.“

Anthony Cordesman

Pro alespoň částečné nastínění historických východisek a uvedení do kosovských provázaných dějin pramenících do událostí dnešních dnů se zdá být vhodné uvést základní mezníky ve vývoji Kosova. Příchod prvních Srbů na Kosovské území se odehrál přibližně v 7. století. V polovině 15. století, po porážce kosovského knížete tureckým sultánem a následné politické nestabilitě, Osmanská říše území úspěšně obsadila. Ve středověku tím dochází k prolínání zakořeněného pravoslavného rázu Kosova s kulturou sunnitského islámu.²

Postupem doby, díky neúspěšným pokusům o znovuovládnutí území křesťany doprovázených vpády Habsburků, se mění původní kosmopolitní struktura na nesnášenlivou vůči nemuslimům. Tím je zapříčiněn jak kulturní a ekonomický, tak i religiózní úpadek spojený se značným odchodem Srbů z Kosova.³

Dalším zlomovým okamžikem je utváření nezávislého Albánského státu, kterému je hraniční čára nadiktována Londýnskou smlouvou z roku 1913 a „*za hranicemi nového státu se tak ocitlo asi 50% Albánců, čímž bylo vytvořeno velmi krizové ohnisko napětí, které není uspokojivě vyřešeno dodnes.*“⁴

Tím se dostávám k událostem po skončení první světové války. Kosovo bylo sjednoceno do nově vzniklého státu Jugoslávie a tamní, fakticky diktátorský, režim Kosovu neposkytl kýženou autonomii. Území tak bylo zařazeno do vyšší správní jednotky nazvané Staré Srbsko, jež navazovalo na tradici středověkého slovanského knížectví. Nutno podotknout, že v této době zde žijícím Albáncům nebyla ze současného pohledu zajištěna ani základní lidská práva. Z důvodu zamezení národnostních snah byli Albánci udržováni v negramotnosti a nevzdělanosti – bylo zakázáno albánské školství stejně jako knihy v jejich mateřštině, majetek byl zabavován. Logickým důsledkem byl odchod Albánců do zahraničí, často do Albánie a Turecka.⁵

Po dočasných změnách během druhé světové války připadlo Kosovo opět Jugoslávii. Tentokrát ale došlo pod vládou Josipa Broze Tita k historicky prvnímu uznání Albánců jako menšiny a byla jim přiznána s tím spojená základní práva. Kosovu byla ústavně zaručena autonomie.⁶

V 80. letech nastává obrat s příchodem Slobodana Miloševiče, označovaného také jako „*enfant terrible evropských dějin konce 20. století*“.⁷ Cílenou politickou propagandou rasistického postoje vůči Albáncům a manipulováním široké veřejnosti prostřednictvím médií tvrdě odpověděl na liberální požadavek obrozeneckých snah Albánců na získání větší autonomie Kosova.

2 GIRGLE, P. Kosovo. 2. vyd. Praha: Libri, 2009, str. 15-16

3 Tamtéž, str. 16

4 Tamtéž, str. 31

5 Tamtéž, str. 34-36

6 Tamtéž, str. 45

7 Tamtéž, str. 114

Vyostření situace přichází na konci 80. let po výrazných demonstracích Albánců střídajících se s Miloševićovými veřejnými projevy. Eskalace konfliktu je završena změnou ústavy prostřednictvím vojenského nátlaku a omezením nabyté autonomie Kosova.⁸ Nepřekvapivým důsledkem těchto událostí byly rozsáhlé nepokoje ústící do vyhlášení výjimečného stavu na území Kosova. Do té doby se dlouhodobě roztříštěná kosovská politická elita sjednocuje ve znamení stejného cíle a 2. července 1990 spontánně vyhláší suverénní Republiku Kosovo.

Jelikož jsem se tímto dostala do nedávné minulosti, dovoluji mi se nyní zaměřit na vývoj v oblasti Kosova a Metohije již podrobněji.

3

r. 1990-1997

3.1

Republika Kosovo

Republiku Kosovo z 90. let 20. století je patrné označit za pokročilou autonomii, poněvadž ústava z roku 1991 stanovuje, že přestože je Kosovo suverénním a nezávislým státem, zůstává součástí Srbska. Albánským cílem tedy bylo získat status republiky v rámci zachování územní jednoty původního státu.

Po oficiálním vyhlášení republiky 22. září 1991 tzv. Kačanickou deklarací začali její občané vytvářet instituce typické pro ostatní evropské státy. Vznikla síť úřadů, zdravotnických zařízení a škol, nově existovala daňová a finanční infrastruktura. Problém ovšem představovala mezinárodní pozice Republiky Kosovo, neboť jediný stát, kterým byla uznána, byla sousední Albánie. Kosovo tak lze označit za stát ve stavu zrodu. K okolnostem provázející nově vzniklý státní útvar není třeba dodávat, že tlak na Kosovo ze strany Srbska nepolevil.

Ve druhé polovině 90. let začíná být Kosovo unavené z trvající pasivní rezistence vůči již fakticky oficiálně uznané Federativní republice Jugoslávie (FRJ). V anonymitě vzniká radikálně orientovaná Kosovská osvobozenecká armáda (UÇK). Její činnost je zaštitěna kontakty s vrcholnými představiteli politiky, své aktivity financuje pomocí vytvářejících se obchodních cest pro pašování drog, spojuje se s kriminálními gangy, trénuje vojáky a získává zbraně.⁹

8 STÝSKALÍKOVÁ, V., SMEKAL, H. Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu. Masarykova univerzita v Brně. 2004, str. 42

9 MOŠKVAN, D. Zakládá jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova porušení mezinárodního práva? 2010, str. 18-20. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Vedoucí práce Kateřina Novotná

4.1

Občanská válka v Kosovu

V zimě 1998 UČK vystupuje z anonymity, útočí na srbské oddíly a získává tím důvěru radikální části veřejnosti, přestože USA označily osvobozené jednotky za teroristickou organizaci. V Srbsku stále vládoucí Milošević přistoupil na taktiku tzv. „spálené země“ a vraždění civilistů, nezřídka hromadnému.¹⁰ Řešením pro nastalou humanitární krizi se zdá být březnová rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1160 spojená se zbraňovým embargem.¹¹ Následující zářijová rezoluce žádá zastavení stále intenzivních bojů, pak rychle navazuje rezoluce říjnová. Válka je doprovázena etnickými čistkami jak ze strany UČK, tak organizovaných vojsk FRJ.

Voláním po míru, svobodě, lidských právech, demokracii, stabilitě a respektu se po únorových a březnových jednáních roku 1999 stala Dohoda z Rambouillet.¹² Dokument ovšem odmítla podepsat Bělehradská delegace i přes mezinárodní nátlak, a přestože albánská strana tak učinila. Výsledek diplomacie a umu kontaktní skupiny složené ze zástupců USA, Ruska, Velké Británie, Francie, Německa, Itálie a předvolaných zástupců separatistického Kosova a represivního Srbska tudíž nikdy nebyl vymahatelný.¹³

5.1

Spojenecká síla

Den po ztroskotání veškerých mírových snah, 24. března 1999, zahájily jednotky NATO vojenskou operaci, bombardování nazývané jako dílo donucovací diplomacie¹⁴. Na „Spojenecké síle“¹⁵, jak byla akce pojmenována, se podílelo třináct členských zemí. Aliance zaútočila na suverénní stát. Poprvé ve své historii bez mandátu Rady bezpečnosti OSN.¹⁶

V čase 19:47 dopadly na Jugoslávii první bomby.¹⁷ Podle průzkumu New York Times měla největší vojenská organizace své doby připravených 219 cílů útoku – tedy

10 MOŠKVAN, D. Zakládá jednostranné vyhlášení nezávislosti kosova porušení mezinárodního práva? 2010, str. 21. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Vedoucí práce Kateřina Novotná

11 Rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č.1160, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.un.org/peace/kosovo/98sc1160.htm>>

12 Dohoda z Rambouillet, dostupné z [cit 2013-04-14]: <http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html>

13 DUFKOVÁ, M. Chronologie bombardování Jugoslávie a postoj českého tisku, 2009. str. 11-18. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Vedoucí práce Václav Štěpánek

14 GASH, T.G. / Marcela Reslová, Kosovo: Válka, kterou jsme skoro prohráli, Britské listy, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.britskelisty.cz/0009/20000913f.html>>

15 Operation Allied Force

16 BBC News, NATO bombs Serbia, 24.3.1999, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/303108.stm>>

17 Kolektiv autorů, Agresija NATO. Uzroci, karakter i posledice krize na Kosovu i Metohiji. Beograd 2008, str. 41

bombardování na méně než týden.¹⁸ Ale úder potrvá 78 dní. Zemře při něm více než dva tisíce lidí. Vzniklé škody se odhadují až na částku 100 miliard dolarů.¹⁹

Z mnoha pohledů se jedná o nelegitimní a protiprávní akci. Ve zprávě sepsané rok po události uvedl tehdejší nový generální tajemník NATO, Lord Robertson: „*Kritici, včetně těch, kteří nyní kritizují NATO za to, co udělalo, by Alianci odsoudili za to, že neudělala nic.*“²⁰

Pravdou zůstává, že v zemi rozpoutaný konflikt poskytl srbské armádě prostředí pro zintenzivnění bojů. O tom svědčí masové opouštění domovů Albánci. Během necelých tří měsíců „(...) *dosáhl počet albánských uprchlíků z Kosova čísla 863.000... Celkově tedy asi 90% albánské populace muselo opustit svoje domovy. Průběh a zajištění akce svědčily o jejím pečlivém naplánování a široké logistické podpoře.*“²¹

5.2

Humanitární krize

Timothy Garton Ash, profesor Evropských studií na Oxfordské univerzitě, píše ve svém článku původně zveřejněném v New York Review of Books: „*Německá zpravodajská služba tvrdila, že má důkazy o srbské "Operaci Podkova", která byla započata už koncem února a měla za úkol vyčistit kosovské území ve tvaru podkovy. (...) Každý, kdo byl v Kosovu v zimě 1998-1999, tak jako já, viděl, že se tam už humanitární katastrofa odehrávala. Většina z 300 000 lidí bez domova sice našla nějaké základní přístřeší, ale jejich domy byly často zničeny, studny otráveny, a oni neměli žádné prostředky k živobytí. Navíc, v únoru a v březnu 1999 přesunovali Srbové své síly zpět do Kosova. Bez ohledu na to, zda opravdu existoval plán nazvaný "Operace Podkova", určitě muselo existovat plánování rozsáhlého vyhánění, protože jinak by nebylo realizováno tak rychle. Srbské síly zahájily systematické čistky hned poté, co odjela Kosovská prověřovací mise, těsně před tím, než začalo bombardování. (...) Na začátku roku 1999 se zdálo nejpravděpodobnější, že – bez ohledu na další rozhodné akce Západu – by se na jaře a v létě 1999 albánsko-srbský konflikt na zemi vyostřil a způsobil by ještě horší humanitární krizi.*“²²

Již citovaná zpráva bývalého tajemníka NATO k tomu stručně uvádí: „*Na začátku dubna se ukázaly detaily skrývaného, ovšem několik měsíců již sestaveného, srbského plánu k násilnému odsunu Kosovských Albánců z Kosova.*“²³

18 GASH, T.G. / Marcela Reslová, Kosovo: Válka, kterou jsme skoro prohráli, Britské listy, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.britskelisty.cz/0009/20000913f.html>>

19 DUFKOVÁ, M. Chronologie bombardování Jugoslávie a postoj českého tisku, 2009. str. 20. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Vedoucí práce Václav Štěpánek

20 Secretary General of NATO Lord Robertson of Port Ellen: Kosovo - One Year On: Achievement and Challenge. 21. 3. 2000, str. 5, dostupné z [cit 2013-04-14]: < <http://www.nato.int/kosovo/repo2000/report-en.pdf>>

21 GIRGLE, P. Kosovo. 2. vyd. Praha: Libri, 2009. s. 108

22 GASH, T.G. / Marcela Reslová, Kosovo: Válka, kterou jsme skoro prohráli, Britské listy, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.britskelisty.cz/0009/20000913f.html>>

23 Secretary General of NATO Lord Robertson of Port Ellen: Kosovo - One Year On: Achievement and Challenge. 21. 3. 2000, str. 11, dostupné z [cit 2013-04-14]: < <http://www.nato.int/kosovo/repo2000/report-en.pdf>>

Ze zprávy Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)²⁴, která se během své mise zabývala dodržováním lidských práv v Kosovu, lze vyčíst, že násilné vyhánění albánských obyvatel Kosova ze země Jugoslávskými a Srbskými silami bylo provedeno jako očividně strategicky naplánované a s jasným porušením válečných obyčejů. *„Násilí způsobené na Kosovských Albáncích po 20. březnu 1999 bylo pokračováním akcí Jugoslávských a Srbských ozbrojených sil, které byly dobře připravené, vzhledem k tomu, že se již před 20. březnem 1999 odehrávaly na mnoha místech v Kosovu.“*²⁵

Na téměř sedmi stech stranách zpráva OBSE rozebírá stav v Kosovu v časovém úseku od října r. 1998 do 9. června 1999. Profesionálně a detailně podává obraz o válečném konfliktu, popisuje zranění, způsob smrti obětí, jejich věk, místo a čas. Jasně hovoří o masovém zabíjení, výmluvné je uvedení granátových útoků srbských sil na civilisty, kteří neměli šanci uprchnout. Neozbrojené kosovské Albánce včetně žen a dětí vraždily vojenské, policejní a paramilitární síly Svazové republiky Jugoslávie, Kosovská osvobozenecká armáda vraždila příslušníky srbské národnosti v Kosovu podobně jako příslušníky albánské menšiny podezřelé z kolaborantství a sympatizování se Srbským státním režimem (tzv. *„loyal Albanians“*). Zabíjení probíhalo na veřejných místech, těla byla ponechána všem na očích.²⁶

V deseti kapitolách tomu věnovaných zpráva standardizovaným postupem dospívá k porušení třiceti kategorií základních lidských práv zahrnujících práva politická, ekonomická, sociální a kulturní. Jde o porušení práva na život, práva nebýt mučen, práva na spravedlivý proces, práva na majetek, práva na přístup ke zdravotnické péči, páchání sexuálního násilí, svévolné zatýkání a zadržování, zastráňování a pronásledování, násilné vyhánění a další formy perzekuce.²⁷

Podle těchto zpráv není pochyb o tom, že v Kosovu probíhala humanitární krize. Je však možné situaci v Kosovu přirovnat ke genocidě, které se dopustily státní orgány na vlastních občanech? Pokud ano, lze zásah NATO ospravedlnit jako reakci na genocidu, která byla páchána na albánském obyvatelstvu Kosova a byla by pokračovala ve větším rozsahu?

Toto jsou zásadní otázky, které nás přivedou k dalším klíčovým otázkám: mají kosovští Albánci, jako národ, kterého se dotkl zločin genocidia, právo jednostranně vyhlásit nezávislost na represivním suverénovi? Může být akt vyhlášení nezávislosti vnímán jako *garantio pro futuro*?

24 Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE

25 OSCE, Human Rights in Kosovo: As Seen, As Told. Volume II, 14.5. – 31.10.1999, str.9, 2001, dostupné z [cit 2013-04-14]: <http://www.essex.ac.uk/armedcon/story_id/000562.pdf>

26 Tamtéž, str. 62

27 Tamtéž, str. 59-162

5.3 Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia

Srbsko se stalo nástupnickým signatářem Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia²⁸ z roku 1948 (dále také „Úmluva“) po rozpadu Jugoslávie a tak se mu smluvně zavázalo předcházet.²⁹ Nicméně, jako *jus cogens* platí tento závazek *erga omnes* i bez účasti na smluvní úpravě.

Ve svém článku I Úmluva popisuje genocidium jako zločin podle mezinárodního práva³⁰, kterému se státy zavazují zabránit a trestat jej. Zejména závazek zabraňovat mu je v kontextu této práce stěžejní. Tento závazek je nepodmíněný a nutně z něj vyplývá zákaz spáchání genocidy, který relevantní článek neupravuje *expressis verbis* jako povinnost členských států.³¹

Genocidium jako trestný čin je kterýkoli akt spáchaný v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou.

Trestné je spáchání aktu genocidia, stejně se posuzuje i pokus o něj, podobně jako přímé a veřejné podněcování k němu. Trestné je usmrcování příslušníků společenství, působení zranění a ublížení jak fyzických, tak psychických, úmyslné nastolení takových životních podmínek, které mají přivodit danému společenství zánik buď jako celku nebo části. Návrh na zahrnutí do definice genocidia také „opatření směřující k donucení členů skupiny opustit jejich domovy, aby unikli hrozbě následného špatného zacházení“, přijat nebyl. Cíl určitou skupinu zničit je odlišný od úmyslu přesídlit ji z oblasti.³² Výchozí diskuse je podřadit represe do kategorií výše uvedených.

Přes jistě čistý úmysl autorů Úmluvy je zřejmé, že taková definice mezinárodněprávního zločinu je poněkud diskutabilní a nedostatečná. To jí bylo částí odborné veřejnosti vytýkáno již krátce po jejím vzniku.³³

Pro bližší vymezení je relevantní judikatura Mezinárodního soudního dvora. Ten se ve svém rozsudku *Bosna a Hercegovina v. Srbsko a Černá Hora* z 27. února 2007 zabýval aplikací Úmluvy: „*Soud poznamenal, že genocidium definované v článku II vyžaduje ještě další subjektivní prvek (mental element), a to prokázání „úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu“. Toto se často nazývá speciální úmysl (dolus specialis). Nestačí, aby byli členové skupiny cílem útoku, protože patří k této skupině. Činy uvedené v článku II se musí spáchat*

28 Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, 1948, dostupné z [cit 2013-04-14]: <http://www.oas.org/dil/1948_Convention_on_the_Prevention_and_Punishment_of_the_Crime_of_Genocide.pdf>

29 Informační centrum OSN v Praze, Členské státy Valného shromáždění, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.osn.cz/system-osn/clenske-staty/?i=199#o/>>

30 Crime under international law

31 Case concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro) z 26.2.2007, MSD, str. 74, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/91/13685.pdf>>

32 Tamtéž, str. 84

33 NOUSKOVÁ, M., Zločin genocidy v mezinárodním právu, dostupné z [cit 2013-04-14]: <http://www.valka.cz/clanek_14410.html>

s úmyslem zničit úplně nebo částečně chráněnou skupinu jako takovou.³⁴ A jako takovou je ji nutno vymezit pozitivně.

5.4

Kolik je dost?

Podle rozsudku Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii ve věci Krstić by měl být brán při posuzování spáchání či nespáchání genocidy v úvahu nejen počet zasažených jednotlivců v absolutních číslech, ale také ve vztahu k celkové velikosti celé skupiny.³⁵

Z dříve několikrát zmíněné práce generálního tajemníka NATO je patrné, že po skončení letecké kampaně NATO se do svých domovů v Kosovu vrátilo více než 1 300 000 uprchlíků.³⁶

Ministerstvo zahraničních věcí ČR uvádí k počtu obyvatel dnešního Kosova: *“Podle výsledků sčítání obyvatelstva z dubna 2011 žilo v Kosovu 1 739 825 osob. (...) Započítány byly osoby, které se v Kosovu zdržovaly nejpozději 1 rok před sčítáním. Celkově bylo podle většiny odborníků sčítání provedeno nepříliš kvalitně. Všechna statistická data je tudíž nutné brát s rezervou.”*³⁷

Pokud je možné pro tuto chvíli brát za relevantní výše uvedený údaj o výsledku sčítání obyvatelstva Kosova z roku 2011, 75% obyvatel by tvořili bývalí uprchlíci.

Během Holokaustu druhé světové války zemřelo téměř šest milionů osob Židovské národnosti.³⁸ Židovskou populaci v roce 1939 tvořilo přes šestnáct milionů lidí.³⁹ Jde o smrt 37% společenství. Tuto událost nelze srovnávat s žádnou jinou z evropských hrůz 20. století a v žádném případě ji není možné zlehčovat. Číselné srovnání je uvedeno pro účely práce, která se v této části snaží najít odpověď na to, kolik procent národa je dost na to, aby bylo relevantní určení, že se ho již dotýká zločin genocidia.

5.5

Charta OSN

Během války v Bosně a Hercegovině zabily srbské síly po dobytí bosensko-muslimské Srebrenice více než 7 000 mužů. Za tento čin byl žalovaný agresor, Srbsko a Černá Hora, Soudem uznán jako porušitel závazku zabránit genocidě. Masakr se stal v červenci roku 1995. Tento rozsudek byl Mezinárodním soudním dvorem vydán však až o dvanáct let

34 Case concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro) z 26.2.2007, MSD, str. 82-86, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.ictj.org/docket/files/91/13685.pdf>>

35 Krstić (IT-98-33) "Srebrenica-Drina Corps", Mezinárodní soudní tribunál pro bývalou Jugoslávii, 19.4:2004, str. 4, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.icty.org/x/cases/krstic/acjug/en/krs-aj040419e.pdf>>

36 Secretary General of NATO Lord Robertson of Port Ellen: Kosovo - One Year On: Achievement and Challenge. 21. 3. 2000, str. 16, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.nato.int/kosovo/repo2000/report-en.pdf>>

37 Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Kosovo, Základní informace o teritoriu, dostupné z [cit 2013-04-14]: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/kosovo/>

38 GRIBETZ, J., The Timetables of Jewish History: A Chronology of the Most Important People and Events in Jewish History. New York: A Touchstone Book, Simon and Schuster, 1993, str. 479

39 Tamtéž, str. 426

později, roku 2007.⁴⁰

NATO zaútočilo na stejného agresora, Srbsko, za čtyři roky po masakru v Srebrenici, v březnu 1999. Lze akci považovat za plnění závazku zabránit genocidě, jak vyplývá z Úmluvy? Mohlo Srbsko poskytnout záruku, že se genocidiální minulost nebude opakovat? Je třeba uvést, že Alianci šlo pouze o tzv. *cessation*, tedy zastavení protiprávního jednání, které se zde odehrávalo.

Je zřejmé, že čl. 2 odst. 4 Charty OSN, který zakotvuje povinnost vyhnout se v mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti a politické nezávislosti kteréhokoli státu, porušen nebyl. Cílem útoku bylo zabránit Miloševićovým jednotkám v prohlubování – přinejmenším – humanitární tragédie, umožnit bezpečný návrat uprchlíků a vstup humanitárních organizací. Jako takový, tento cíl nebyl v rozporu s cíli Organizace spojených národů, mezi které patří udržování míru a bezpečnosti a potlačování útočných činů, rozvíjení přátelských vztahů mezi národy a podporování úcty k lidským právům a základním svobodám. Na druhou stranu, snad není zcestné poznamenat, že vnitřní politika Srbska se ubírala opačnou stranou než k naplňování těchto cílů.

Nicméně, Charta ve své kapitole VII pojednává o činech útočných učiněných v souladu s právem jedině po rozhodnutí Rady bezpečnosti, která jediná má pravomoc sílu použít a to pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Proč tenkrát neudělila souhlas NATO k ozbrojené akci?

Funkčnost Rady bezpečnosti je závislá na souhlasu všech pěti stálých členů, každý z nich může použít práva veta. Jak vyplývalo z jejich postojů, souhlas k operaci v Kosovu by nemohl být dán ani Ruskem, ani Čínou. Tím došlo k paralyzování Rady bezpečnosti. Státy byly postaveny před rozhodnutí volit mezi nečinností a genocidou, mezi intervencí a rozkolem v Radě bezpečnosti. Dodejme, že tři zbývající stálí členové, Velká Británie, Francie a USA, se následně vojenské operace Aliance zúčastnily.

Na závěr této kapitoly je výmluvné uvést slova nizozemského delegáta, A. P. van Walsuma, kterými vyjádřil stanovisko k útoku jednotek Aliance na Srbsko při jednání na půdě Rady bezpečnosti OSN: *„Charta OSN není jediným zdrojem mezinárodního práva. Charta OSN vymezuje otázku suverenity mnohem specifičtěji než otázky lidských práv. Avšak od doby, kdy byla Charta zformulována, se tento poměr ve světě postupně změnil v tom smyslu, že dodržování lidských práv je v současné době závaznější a respektování svrchovanosti je méně absolutní. Dnes je již obecně uznávanou zásadou mezinárodního práva to, že žádný svrchovaný stát nemá právo terorizovat své vlastní obyvatele.“*⁴¹

40 Case concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro) z 26.2.2007, MSD, str. 123, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/91/13685.pdf>>

41 Informační centrum OSN v Praze, Zprávy 1999, Kosovo: diplomatické úsilí opět středem pozornosti, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=631>>

5.6

Rezoluce č. 1244

Faktická kapitulace Jugoslávie, prostřednictvím dohody s NATO, tzv Military Technical Agreement⁴², znamenala také pozbytí její dosavadní moci nad Kosovem. Tento výsledek měla zajistit působnost mezinárodních vojsk „Kosovo force“ (K-for), která mohla k jeho zajištění použít nezbytnou sílu.⁴³

Den po uzavření dohody byla vydána Rezoluce Rady bezpečnosti OSN pod číslem 1244. Jak už bylo naznačeno výše, správa Kosova byla odejmuta jak srbské, tak albánské straně a byla svěřena mezinárodní misi, zkráceně zvané UNMIK⁴⁴. UNMIK představuje správu pouze prozatímní, poněvadž dokument zmiňuje, byť velmi okrajově, i budoucí možné uspořádání Kosova a vytvoření samostatné správy. Při rozhodování o přijetí Rezoluce č. 1244, která počítá s účinným rozmístěním mezinárodních civilních a bezpečnostních jednotek v Kosovu s výraznou účastí Severoatlantické aliance, již zmíněných K-for, dalo Rusko kladný hlas spolu se všemi ostatními, jediná Čína se zdržela (čínská ambasáda ve Svazové republice Jugoslávie byla zasažena leteckým útokem NATO).⁴⁵ Lze v této tentokrát schválené misi NATO sledovat jistou „nápravu“ dřívějšího selhání Rady bezpečnosti?

Je patrné, že červnová rezoluce hovoří v době prozatímní správy o značné autonomii Kosova při současném respektování územní celistvosti FRJ a to za podmínek stanovených v Dohodě z Rambouillet. Území by tak získalo například vlastní výkonné orgány včetně prezidenta. Na druhou stranu, rezoluce nijak jasně neupravuje konečný status Kosova po odchodu mezinárodních sil. Jako zásadní dokument přiznávající Kosovu právo na nezávislost či naopak tuto možnost odmítající ji tedy nelze použít.⁴⁶

5.7

Mezinárodní správa

Západní mezinárodní společenství rozdělilo dohled nad Kosovem mezi své největší organizace. OSN měla na starost správu území a zajištění policie a spravedlnosti, což dohromady představovalo první a druhý pilíř vytýčených standardů. Rozvoj demokracie a utváření institucí jako třetí pilíř bylo cílem Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, tzv. OBSE. Čtvrtý, poslední pilíř, připadl Evropské unii, která měla zajistit rekonstrukci země a podpořit její ekonomický rozvoj. NATO pomocí jednotek K-for zaštiťovalo bezpečnost.⁴⁷

Pod takovým dohledem vznikají nezávislá media, utváří se tržní ekonomika a Kosovo

42 Military-Technical Agreement, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.nato.int/kosovo/docu/a990609a.htm>>

43 Military-Technical Agreement, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.nato.int/kosovo/docu/a990609a.htm>>

44 United Nations Mission in Kosovo/United Nations Interim Administration Mission in Kosovo

45 Informační centrum OSN v Praze, Zprávy 1999, Kosovo: diplomatické úsilí opět středem pozornosti, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=631>>

46 Rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č.1244, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.un.org/docs/scres/1999/sc99.htm>>

47 UN, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.un.org/peace/kosovo/pages/unmik12.html>>

se stává mezinárodním protektorátem⁴⁸ na území Jugoslávie.⁴⁹

6

JUGOSLÁVIE

Na začátku nového tisíciletí je po zfalšování voleb konečně svržen diktátorský Slobodan Milošević.⁵⁰ V liberálnějších politických podmínkách dochází v roce 2003 ke schválení Konstituční charty představující novou ústavu.⁵¹ Z federace se stává volnější seskupení – konfederace složená ze dvou států, Srbska a Černé Hory. Když se v roce 2006 Černá Hora osamostatňuje, Srbsko v důsledku nových podmínek přijímá v referendu další ústavu. Ta Kosovo a Metohiji označuje doslova za integrální součást svého území. Různými ustanoveními v nově platném dokumentu se Srbsko snaží právními prostředky zamezit možnému prohlášení nezávislosti mezinárodního protektorátu, na jehož fungování v těch dnech už prakticky nemá žádný vliv. V daných článcích ústavy můžeme sledovat jistou nadčasovou předvídatost.⁵²

7

r. 2005

7.1

Další diplomacie

Jednání o dalším osudu Kosova byla obnovena v roce 2005, území dostalo zvláštního zmocněnce generálního tajemníka OSN, bývalého finského prezidenta Marttiho Ahtisaariho.⁵³ Východisko je ovšem k nenalezení, neboť Srbové ani Albánci nejsou ochotni slevit ze svých požadavků. Tak se proti sobě staví dva nesmiřitelné postoje: setrvání Kosova ve svazku se Srbskem v kontrastu s jeho plnou samostatností, suverenitou, nezávislostí. Po předcházejících válečných událostech Albánci v Kosovu odmítají jakékoli soužití se Srbskem a často uváděnou značnou autonomii označují jako nedostatečné řešení. V této patové situaci vzniká Ahtisaariho plán.

48 Termín mezinárodní protektorát je nejvýstižnějším označením mezinárodní správy nad určitou zemí

49 ŠROTOVÁ, E. EU a Kosovo. 2008. str. 53. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce David Müller.

50 „Po protestech a bojích v ulicích byl nakonec Milošević donucen odstoupit při tzv. buldozerovém převratu - buldozerový převrat je pojem, který čerpá z události v průběhu protestů, kdy jeden jeho účastník vjel s buldozerem (oficiální zdroje však hovoří o nakladači) do budovy Radio-televizija Srbije. Čin byl mimořádný tím, že symbolizoval podlomení Miloševićovy moci, která byla ztělesněná propagandou srbských médií, které i v neválečných časech sloužily k prosazování totalitně konformních myšlenek.“

MOŠKVAN, D. Zakládá jednostranné vyhlášení nezávislosti kosova porušení mezinárodního práva? 2010, str. 32-33. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Vedoucí práce Kateřina Novotná

51 Constitutional Charter of the State Union of Serbia and Montenegro. Ministry of Foreign Affairs. Republic of Serbia

52 MOŠKVAN, D. Zakládá jednostranné vyhlášení nezávislosti kosova porušení mezinárodního práva? 2010, str. 34. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Vedoucí práce Kateřina Novotná

53 Special envoy for Kosovo

8.1

Ahtisaariho plán

Zvláštní zmocněnec ve své zprávě stručně a výstižně popisuje postavení Kosova. Jako nevyvratitelný fakt trvající bezmála osm let uvádí naprostou oddělenost vládnoucích mocí nad územím Srbska a Kosova. Ve vypracované koncepci apeluje na škodlivost nejistého postavení protektorátu potenciálně vedoucí k ještě větší polarizaci společnosti a všeobecné stagnaci vývoje.⁵⁴

Začlenění do Srbska považuje za nepoužitelné východisko, Kosovští Albánci by srbskou nadvládu nikdy nemohli akceptovat. „*Autonomie Kosova v rámci srbských hranic, ať už by obsahem tohoto pojmu bylo cokoliv, jednoduše není udržitelná.*“⁵⁵ Za jediné možné řešení považuje nezávislost. Mimo jiné jako stěžejní efekt nezávislosti vidí plnou zodpovědnost za funkční chod státu, kterou by takto na sebe kosovská samospráva vzala.

Ahtisaariho plán také doporučuje ukončení mise UNMIK. Mezinárodní administrativa udržuje v Kosovu status quo, který nedovolí domácí ekonomice plný rozvoj. Naopak však za nanejvýš žádoucí považuje mezinárodní dohled nad suverénním Kosovem. Rozdíl by byl v soustředění se jen a výhradně na problematické oblasti jako je ochrana lidských práv, decentralizace a všeobecné dodržování nastoleného právního rámce demokracie.

V závěru své zprávy Martti Ahtisaari označuje kosovský případ za jedinečný, který díky své výjimečnosti vyžaduje také velmi specifické řešení. Upozorňuje, že tímto se nevytváří žádný precedent pro budoucí problematické situace.

Jako shrnutí zpráva zvláštního zmocněnce znovu doporučuje nezávislost pod mezinárodním dohledem a naléhá na Radu bezpečnosti, aby s návrhem souhlasila s ohledem na nastolení míru, stability a prosperity v balkánské oblasti.⁵⁶

Tato zpráva je doprovázena dalším dokumentem, Komplexním návrhem na řešení otázky statusu Kosova. Asi na šedesáti stránkách jsou upraveny klíčové body jako systém budoucí vlády, práva menšin, decentralizace, soudnictví, ochrana kulturního dědictví, návrat uprchlíků, ekonomie, bezpečnost a přítomnost mezinárodního společenství.⁵⁷

Tato zvláštním zmocněncem navrhovaná řešení se dočkala různého uvítání. Zástupci USA a EU jej přijali kladně na rozdíl od představitelů Srbska, tamní prezident prohlásil, že nezávislost Kosova nikdy neuznají. Rada bezpečnosti OSN o východiscích jednala, ale Ahtisaariho plán schválen nebyl kvůli zamítavému postoji Ruska, které hrozilo uplatněním

54 Report of the Special Envoy of the Secretary-General on Kosovo's future status. United Nations Office of the Special Envoy for Kosovo, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.unosek.org/docref/report-english.pdf>>

55 Tamtéž

56 Tamtéž

57 Comprehensive proposal for the Kosovo Status Settlement, United Nations Office of the Special Envoy for Kosovo, dostupné z [cit 2013-04-14]: <http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf>

práva veta.⁵⁸

Následovala jednání užší skupiny tvořené delegáty Spojených států, Ruské federace a Evropské unie, která trvala tři měsíce. Snaha vyřešit status Kosova ovšem byla neúspěšná, jelikož se ukázalo jako nevyvratitelná skutečnost, že kompromisní dohoda mezi stranami není možná.

Začátkem února 2008 ministr zahraničních věcí ČR Karel Schwarzenberg ve svém projevu v Poslanecké sněmovně situaci vystihl takto: „Kosovští Albánci zůstali přesvědčeni, že jediným možným řešením je plná nezávislost Kosova, zatímco srbská strana trvala a trvá na variantě poskytnutí podstatné autonomie Kosovu. Kontaktní skupina předložila 10. prosince 2007 generálnímu tajemníkovi Spojených národů zprávu, v níž se konstatuje, že byly vyčerpány všechny možnosti jednání. Trojka v průběhu rozhovorů nastolila všechny myslitelné možnosti řešení, nezávislost, autonomii, konfederaci, hongkongský model. Všechny tyto návrhy byly zamítnuty alespoň jednou ze stran a většina byla nepřijatelná pro obě strany.“⁵⁹

Ze závěrů plyne, že přestože vyjednávací proces mezi Bělehradem a Prištinou byl vyčerpán, současný status quo v Kosovu je neudržitelný.

9

r. 2008

9.1

Vyhlášení nezávislosti

17. února 2008 parlament v hlavním městě Kosova, Prištině, jednomyslně vyhlásil nezávislost na Srbsku.⁶⁰ Kosovští Albánci tím reagovali na předcházející neúspěšná jednání. Ve dvanácti bodech kosovští zástupci prohlašují Kosovo za multietnickou světskou demokracii, vyjadřují vděčnost Organizaci spojených národů za pomoc a také NATO za zásah, odkazují na právní rámec doporučený Ahtisaariho plánem a všechny mezinárodní závazky včetně vázanosti smlouvami jako Vídeňská úmluva o smluvním právu či Helsinský závěrečný akt. Slibují dodržování lidských práv a vázanost právem, vyjadřují snahu udržovat dobré sousedské vztahy a zařadit se do evropsko-atlantické společnosti světových demokracií. V úvodu jasně uvádějí, že Kosovo je zvláštní případ způsobený rozpadem Jugoslávie a není precedentem pro žádnou jinou situaci.⁶¹

Kosovo tak využilo práva národa na sebeurčení. Toto právo je zakotveno v Chartě

58 Ahtisaariho plán ke statusu Kosova, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<https://www.euroskop.cz/8957/6837/clanek/ahtisaariho-plan-ke-statusu-kosova-ani-zminka-o-nezavislosti/>>

59 Ministr zahraničních věcí ČR Karel Schwarzenberg na 27. schůzi PČR, PS ve středu 6. února 2008, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/027schuz/s027197.htm>>

60 Republic of Kosovo Assembly, Kosovo Declaration of Independence, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.assembly-kosova.org/?cid=2,128,1635>>

61 Tamtéž

OSN hned v jejím prvním článku⁶² a dále v kapitole deváté pojednávající o mezinárodní hospodářské a sociální součinnosti⁶³. Můžeme ho také najít v prvním článku Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, který potvrzuje právo všech národů na sebeurčení.⁶⁴ Mezinárodní soudní dvůr uznal v rozsudku ve věci Východního Timoru z roku 1995, že právo národů na sebeurčení je dnes právem *erga omnes*.⁶⁵ Samotný akt vyhlášení nezávislosti není vnímán jako porušení mezinárodního práva („*no general prohibition against unilateral declarations of independence may be inferred from the practice of the Security Council.*“).⁶⁶

V tomto případě lze vnímat vyhlášení nezávislosti jako *garantio pro futuro* – záruku do budoucna, že se etnický konflikt mezi Srby a Albánci nerozhoří nanovo a nepřeroste v humanitární tragédii ve společném státě. Hlubší extenzivní výklad by tento akt mohl považovat jako zabraňující genocidě.

Snad není nesprávné uvést, že daný vývoj událostí sám o sobě nevyvádí Kosovo ze slepé uličky, v níž uvázlo na dlouhé roky. Vytvořil se ovšem obrovský tlak na samotný nově vznikající stát, na Srbsko a také na celé mezinárodní společenství, před které se problém finálního statusu Kosova postavil ve své plné velikosti a naléhavosti. Stručně řečeno, nyní se už nelze odvolávat na nemožnost kompromisu a další jednání delegátů či kontaktních skupin. Nelze nezaujmout jasné stanovisko. Kosovská otázka se tak dostala do jiné, vyšší roviny.

Není tedy překvapivé, že reakce na novou skutečnost byly velmi rychlé a velmi různé. Jádrem mezinárodního sporu je v jakém rozsahu či zda vůbec Kosovo disponovalo pravomocí na učinění takového kroku bez souhlasu Srbska.

9.2

Mezinárodní přijetí

Negativní vztah k nezávislosti je formovaný na argumentech, že Kosovo porušilo princip územní celistvosti, který lze považovat za jeden z principů mezinárodního práva. Z tohoto pohledu by změna srbských hranic bez souhlasu suveréna byla protiprávní, uznání nezávislosti by zavedlo riskantní precedent. Ten by poskytl ospravedlnění pro separatistické vlny po celém světě, jejichž důsledkem by nevyhnutelně byla globální nestabilita.⁶⁷ Uvedený postoj zaujaly především státy, pro něž je riziko paralely vyšší, jak

62 Čl.1 odst. 2 Charty OSN: „Cíle Organizace spojených národů jsou tyto: 2. rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na účtě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru;“

63 Čl. 55 Charty OSN: „Aby se vytvořily poměry stability a blahobytu, jež jsou nutné pro pokojné a přátelské styky mezi národy, založené na účtě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, Organizace spojených národů bude podporovat (...).“

64 Čl.: „1. Všechny národy mají právo na sebeurčení. Na základě tohoto práva svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj.“

65 Case concerning East Timor (Portugal v. Australia) z 30. června 1995, MSD, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/84/6949.pdf>>

66 International Court of Justice, Summary of the Advisory Opinion, 22.7.2010, str. 7-8, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?/docket/index.php?p1=3&p2=4&slu=&case=141&code=kos&p3=5>>

67 BBC News, Kosovo: To Recognise or not to Recognise?, 18.2.2008, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7250764.stm>>

Ize vyvodit z dále uvedených příkladů. Jednání kosovského parlamentu jako nelegální a v rozporu s mezinárodním právem označilo Rusko, které se potýká s územím Jižní Osetie a Abcházie, Španělsko s problematickým Baskitskem a Katalánskem, Čína, mající na mysli Taiwan, Slovensko s maďarskou menšinou a další, možná podobně uvažující, státy.⁶⁸

V odpověď na tato tvrzení Kosovo a s nově nabytou suverenitou souhlasící státy používají argumenty, které ve své zprávě uváděl už Martti Ahtisaari. Jedná se o názor, že Kosovo se díky předcházejícím specifickým okolnostem odlišuje od jiných separatistických hnutí, která by světová společenství nepodporovala. Unikátnost situace řadí Kosovo mezi výjimky v jinak zakázaných postupech. Žádný precedent by dle jejich názoru nevznikl. To ostatně deklaruje samo Kosovo ve svém prohlášení o nezávislosti. Stejně stanovisko zaujaly státy západního světa, které podpořily Kosovo a jeho nezávislost uznaly. Za všechny lze uvést USA, Velkou Británii, Německo, Itálii, Francii, Švýcarsko, Austrálii, Kanadu a Japonsko, které byly mezi prvními.⁶⁹ Česká republika se mezi ně zařadila 21. května 2008 na čtyřicátém prvním místě, když na návrh ministra zahraničních věcí Karla Schwarzenberga vláda souhlasila s navázáním diplomatických styků s Republikou Kosovo a tím uznala její nezávislost.⁷⁰

K tomu také dodejme, že zvláštní zástupce generálního tajemníka OSN, mnohokrát zmiňovaný Martti Ahtisaari, neoznačil akt jednostranného vyhlášení nezávislosti za neplatný, na což měl právo, poněvadž díky rezoluci č. 1244 kosovská administrativa nadále spadala pod něj. Z toho lze usoudit, že OSN neodmítla nárok vznesený Kosovem.

Reakce ostatních států nepochybně zasluhují pozornost, neboť je jisté, že formují budoucí pohled na mezinárodní normy zaštiťující princip teritoriální integrity a s tím související právo národů na sebeurčení. Faktem zůstává, že Kosovo by své prohlášení nezávislosti zpět nevzalo.

9.3

Kosovská vnitřní politika

Oficiální ústavní dokument vešel v platnost 15. června 2008 a kosovská nezávislost tak byla završena. Ústava díky své propracovanosti a komplexitě byla přijata s respektem. Lze v ní najít zakotvená východiska Ahtisaariho plánu stejně jako přímou aplikovatelnost lidsko-právních dokumentů.⁷¹

Nelze ovšem říci, že období zrodu nového státu nebylo provázeno ozbrojenými konflikty. Boj za uznání nezávislosti území byl i přes ústavní články chránící práva menšin

68 FIERSTEIN, D. Kosovo's declaration of independence: an incident analysis of legality, policy and future implications. str. 418. Boston University international law journal

69 Republika e Kosovës, Ministry of Foreign Affairs, Countries that have recognized the Republic of Kosova, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.mfa-ks.net/?page=2,33>>

70 Vláda České republiky, Česká republika uznala nezávislost Kosova, 21.5.2008, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ceska-republika-uznala-nezavislost-kosova-35465/>>

71 Constitution of the Republic of Kosovo, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Constitution.of.the.Republic.of.Kosovo.pdf>>

provázen tlaky na nealbánské obyvatelstvo ústící v migrační vlny. Výjimkou nebylo ničení památek srbské ortodoxní církve, menšinová část obyvatelstva žila ve strachu z násilí.

Jako výmluvnou skutečnost je možné uvést, že po vyhlášení nezávislosti Kosova se stal premiérem Hashim Thaçi. Tento muž je bývalý velitel Kosovské osvobozené armády, zmiňované UÇK. Jak vyplývá ze zprávy z prosince 2010, zveřejněné na stránkách Rady Evropy, kosovský premiér stojí v čele zločinecké mafiánské organizace, která usmrcuje srbské vězně a odebírá jim ledviny, které pak prodává na černém trhu.⁷² Ze samého byl již dříve obviněn bývalou žalobkyní Mezinárodního tribunálu v Haagu pro zločiny spáchané v bývalé Jugoslávii, Carlou del Ponte. Podle této analýzy, která cituje například FBI, Hashim Thaçi ovládá obchod s heroinem, pašuje zbraně, narkotika a lidské orgány přes celou východní Evropu. Zpráva však nevynáší verdikt ani viny, ani nevinu.⁷³

Je nasnadě, že Kosovská vláda tyto informace označila za pomluvy a je připravena podniknout právní i politické kroky k jejich vyvrácení. Pro úplnost lze dodat, že zpráva zvláštního zpravodaje pro Radu Evropy viní západní mocnosti ze spoluúčasti, jelikož informace o zločinech ignorovaly v zájmu udržení křehké stability na Balkáně.⁷⁴

10

r. 2010

10.1

Stanovisko MSD

Poněvadž právnost či protiprávnost jednostranného vyhlášení nezávislosti Kosova zůstávala nadále spornou otázkou, Valné shromáždění OSN položilo Mezinárodnímu soudnímu dvoru (dále také „MSD“ či „Soud“) v říjnu 2008 dotaz, který by v překladu zněl: *„Je jednostranné vyhlášení nezávislosti dočasnými orgány kosovské samosprávy v souladu s mezinárodním právem?“*⁷⁵. Valné shromáždění tak učinilo prostřednictvím rezoluce⁷⁶, pro jejíž schválení hlasovalo sedmdesát sedm států a téměř stejný počet se hlasování zdrželo, šest bylo proti.

Tato rezoluce byla Soudem přijata i přes problematický čl. 12 Charty OSN, který stanoví, že *„Pokud Rada bezpečnosti vykonává v jakémkoli sporu nebo v jakékoli situaci funkce, které jí ukládá tato Charta, Valné shromáždění neučiní žádné doporučení*

72 Council of Europe, Parliamentary Assembly, Draft report, Rapporteur: Mr Dick Marty, Switzerland, Alliance of Liberals and Democrats for Europe, 12.12.2010, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://assembly.coe.int/asp/apefeaturesmanager/defaultartsiteview.asp?ID=964>>

73 The Guardian, Kosovo PM is head of human organ and arms ring, Council of Europe reports, 14.12.2010, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.guardian.co.uk/world/2010/dec/14/kosovo-prime-minister-llike-mafia-boss>>

74 Česká televize, Kosovský premiér Thaçi vedl zločince obchodující s orgány, 14.12.2010, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/109982-kosovsky-premier-thaci-vedl-zlocince-obchodujici-s-organy/>>

75 International Court of Justice, Summary of the Advisory Opinion, 22.7.2010, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?/docket/index.php?p1=3&p2=4&slu=&case=141&code=kos&p3=5>>

76 Rezoluce 63/3 Valného shromáždění, dostupné z [cit 2013-04-14]: <http://www.asil.org/files/ilib081017_r3.pdf>

*o takovém sporu nebo situaci, ledaže o to Rada bezpečnosti požádá.*⁷⁷ Některé státy apelovaly na nepřipustnost žádosti z důvodu, že Rada bezpečnosti se územím Kosova dosud zabývat nepřestala. Nicméně soud se s tímto názorem neztotožnil s tím, že samotná otázka na MSD není doporučením ve smyslu výše uvedeného článku. Navíc, neodpírá dalším orgánům OSN účast na diskusi spojenou s legitimním zájmem. Znovu tak potvrdil svůj dřívější postoj, který zaujal v roce 2004 při podobném dotazu položeném v případě stavby zdi na okupovaných palestinských územích.

Další příčkou na cestě k posudku byla odpověď, zda velké politické přesahy položené otázky ji nevyjímají z právní jurisdikce soudu. Bylo osvětleno, že už jen z povahy vznesené nejasnosti dožadující se odpovědi, zda je či není určitý akt v souladu s právem, je očividné usoudit, že se jedná o právní problematiku. Je jí tedy možno vyložit z hlediska mezinárodního práva bez ohledu na politické okolnosti, příčiny i následky. S odkazy na dříve vydané posudky, rezoluci č. 1244 z roku 1999, články svého Statutu i výklad Charty OSN, poukazujíc na světový mír a mezinárodní bezpečnost, Soud uzavřel kapitolu zabývající se možnostmi jeho jurisdikce s tím, že má pravomoc se otázkou zabývat a vydat posudek.

Dál se Soud již dostává k samotnému rozboru otázky. I přes její velmi úzké zaměření, které nevyžaduje zodpovězení právních důsledků aktu, je MSD přesvědčen o její nepřesnosti. Není totiž zřejmé, co se myslí pod označenými "dočasnými orgány kosovské samosprávy". S přihlédnutím k odlišnému způsobu přijímání běžné kosovské legislativy, jinému jazyku, nezaštitění se názvem dočasných orgánů a vůbec nejednání v rámci nastoleného ústavního rámce je zřejmé, že sice prohlášení nezávislosti učinili zástupci lidu, ne však jako členové dočasných orgánů správy.

Jak již bylo psáno výše, jádrem mezinárodního sporu bylo pnutí mezi právem národů na sebeurčení a právem států na nedělitelnost svého území. Jako úvod do tematiky Mezinárodní soudní dvůr připomíná, že vyhlášení nezávislosti není považováno samo o sobě za porušení norem mezinárodního práva. Dalším důležitým bodem je, že princip teritoriální integrity je dle čl. 2 odst. 4 Charty OSN určující pouze a výslovně pro vztahy mezi státy.⁷⁸ Z toho a dalších faktů dovozuje, že jednostranné vyhlášení nezávislosti v tomto případě nezakládá porušení obecných norem mezinárodního práva.

Poslední analýza čekala na soud v podobě textu rezoluce č. 1244. Otázkou bylo, zda dokument obsahuje nějaké ustanovení zabývající se konečným statusem Kosova či podmínkami jeho dosažení. Vzhledem k tomu, že tak, jako Rada bezpečnosti výslovně zavazuje Kosovskou osvobozenou armádu ke složení zbraní, nezavazuje Kosovo k řešení svého statusu prostřednictvím dohody či další rezoluce OSN. Lze tak usoudit, že akt jde nad právní rámec nastavený Radou bezpečnosti pomocí této rezoluce.

77 OSN, Charta Organizace spojených národů, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>

78 OSN, Charta Organizace spojených národů, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>

Mezinárodní soudní dvůr 22. července 2010 rozhodl deseti ku čtyřem hlasům, že jednostranné vyhlášení nezávislosti zástupci lidu Kosova ze dne 17. února 2008 nezakládá porušení mezinárodního práva.⁷⁹

11

DALŠÍ VÝVOJ

S odstupem času se posudek Mezinárodního soudního dvora nejeví jako definitivně určující pro Kosovský status, který ani v těchto dnech není plně vyřešen.

Dobrou zprávou ale je, že rozbroje se Srbskem se už nepohybují v krvavé rovině. Zato se přesunuly do ekonomické. Neshody ohledně celních kontrol na společné hranici vyústily v roce 2011 do kosovského embarga na dovoz veškerého srbského zboží, některé hraniční přechody byly následně zdemolovány, na silnicích se stavěly barikády.⁸⁰ Situace vedla k jednáním, na nichž se Priština a Bělehrad v únoru loňského roku dohodly, že Kosovo bude v regionálních organizacích vystupovat svým jménem a nezávisle, ovšem vždy s poznámkou, že jde o Kosovo podle rezoluce č. 1244 a posudku MSD o jednostranném vyhlášení nezávislosti. K dosažení úspěšného kompromisu dopomohla nejspíš také podmínka pro eurointegraci Srbska. Zejména Německo trvá na tom, že souhlas k přidružení je podmíněn normalizací vztahů mezi oběma zeměmi.⁸¹

V současné chvíli kosovskou nezávislost uznalo 96 států, z toho jedenáct v roce 2012.⁸² Zdá se, že USA a další, převážně západní státy, začínají naléhat na Srbsko, aby současný stav uznalo. Americká ministryně Hillary Clintonová v říjnu 2012 Kosovo navštívila, setkala se s tamním prezidentem a naléhala na něj, aby zvýšili své snahy začlenit se do Severoatlantické aliance a Evropské unie.⁸³ Republika Kosovo již je členem některých světových organizací, jako například Mezinárodního měnového fondu či Světové banky.

Jako historický milník označil americký prezident Barack Obama skutečnost, že v září loňského roku byla ukončena mezinárodní mise v Kosovu.⁸⁴ Na tuto balkánskou zemi od roku 2008 dohlíželo 28 evropských zemí, USA a Turecko. Stejně tak kosovský premiér, zmiňovaný Hashim Thaçi, prohlásil, že jde o historický obrat a mezinárodní úspěch, který poukazuje na respektování nezávislého státu. Stejně jako Barack Obama hledí

79 International Court of Justice, Summary of the Advisory Opinion, 22.7.2010, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?/docket/index.php?p1=3&p2=4&slu=&case=141&code=kos&p3=5>>

80 Český rozhlas, Srbové protestují blokádou silnic proti kosovskému embargu, 26.7.2011, dostupné z [cit 2013-04-14]: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/926134>

81 IDNES/Zprávy, Srbsko a Kosovo se konečně domluvily na hranicích, Bělehrad má blíž EU, 24.2.2012, dostupné z [cit 2013-04-14]: <http://zpravy.idnes.cz/srbsko-a-kosovo-se-konecne-domluvily-na-hranicich-belehrad-ma-bliz-eu-1i3-zahranicni.aspx?c=A120224_171809_zahranicni_ts>

82 Republika e Kosovës, Ministry of Foreign Affairs, Countries that have recognized the Republic of Kosova, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.mfa-ks.net/?page=2,33>>

83 Hindustan Times, Hillary Clinton to push Kosovo to step up EU, NATO integration, 31.10.2012, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.hindustantimes.com/world-news/Europe/Hillary-Clinton-to-push-Kosovo-to-step-up-EU-NATO-integration/Article1-952533.aspx>>

84 BBC News, Kosovo declared 'fully independent', 10.9.2012, dostupné z [cit 2013-04-14]: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-19550809>>

do budoucnosti plný optimismu. V zemi zůstávají pouze jednotky NATO kvůli bezpečnosti a mise Evropské unie, která bude pokračovat ve své právní úloze. Úplně opačný postoj zaujalo nepřekvapivě Srbsko, které ústy svého premiéra Ivica Dacicce tuto novinku považuje za zcela bezvýznamnou s tím, že nezávislost neuzná jak Kosovu pod mezinárodním dohledem, tak i bez dohledu. S tím souhlasily Rusko, Čína a další státy.⁸⁵

12

ZÁVĚR

Konflikt mezi etniky na území Kosova a Metohije trval desetiletí, ne-li staletí, podobně jako snaha Kosova získat více práv a nezávislosti, původně ve formě pokročilé autonomie v rámci Srbského státu. Na konci druhého tisíciletí zde proběhla občanská válka, po srbských represích následovala humanitární tragédie a to již před útokem jednotek NATO. Nebýt jeho zásahu, situace kosovského etnika by se dále zhoršovala.

Vyhánění albánské populace z Kosova srbskými jednotkami bylo v té době plánované, organizované a masové. Ve srovnání se současnou populací by 75% tvořili uprchlíci. Ti, co zůstali, neměli prostředky k živobytí a ve velké míře byla porušována jejich základní lidská práva včetně práva na život a práva nebýt mučen.

Čl. 2 písm. (c) Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia říká, že genocidiem se rozumí „úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení“. Čl. 3 písm. (d) Úmluvy stanovuje, že trestné je spáchání i pokus o spáchání genocidia.

Z těchto závěrů podložených relevantními zdroji lze vyvodit, že na národu kosovských Albánců byl spáchán zločin genocidia, kterému státní orgány nezabránily. Tím došlo k porušení normy *jus cogens* a jako takové se dotýká všech států – podle čl. 1 Úmluvy se státy zavazují zabránit páčání tohoto zločinu v době míru i v době války. Následoval útok NATO, který měl za cíl pouze *cessetion* – tedy zastavení protiprávního jednání, které se v Kosovu odehrávalo. Nutno podotknout, že veškeré diplomatické způsoby vyjednávání mezi Srbskem a Kosovem prostřednictvím mezinárodního společenství o zastavení krize byly vyčerpány jako neúspěšné.

Moderní vojenská organizace se tedy snaží všemi prostředky zabránit a zastavit genocidiální jednání agresora a jednat tak podle Úmluvy, poněvadž, jak už bylo řečeno, Charta OSN, jakkoli velký je její význam a důležitost, není jediným pramenem mezinárodního práva. Pokud se vlastní vnitrostátní režim dopouští genocidy na vlastních občanech, tak se vlastní ustanovení o zabránění tomuto zločinu mívají účinkem. Upřednostňování základních lidských práv před svrchovaností státu by pak znamenalo pro světové společenství převzetí zodpovědnosti při selhání státu-agresora, což je možné

⁸⁵ BBC News, Kosovo declared 'fully independent', 10.9.2012, dostupné z: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-19550809>>

považovat za přínos.

Jugoslávie kapituluje, Kosovo se dostává pod mezinárodní správu, ovšem formálně zůstává nadále součástí Srbska. Jeho konečný status není vyřešen a mezi těmito dvěma stranami není možné dojít ke kompromisu. 17. února 2008 Kosovo vyhláší nezávislost a stává se republikou. Mezinárodní soudní dvůr tento jednostranný akt neshledal jako porušení mezinárodního práva. Toto jednostranné vyhlášení nezávislosti je třeba vnímat jako uplatnění práva národů na sebeurčení a jako jisté *garantio pro futuro*, kterým Kosovo reagovalo na vypjaté situace v minulosti.

V současné chvíli byla Kosovská suverenita uznána více než polovinou členských států OSN. Mezinárodní mise UNMIK skončila, Kosovo si nadále spravuje své vnitřní záležitosti samo, vztahy se Srbskem se díky tlaku nejen Evropské unie začaly uklidňovat.

Plyne z tohoto shrnutí, že Kosovský případ zakládá nebezpečný precedent? Po studiu celého případu si je patrné vyvodit, že precedent zakládá. Precedent, který říká, že bude-li suverénní stát ve velkém porušovat a upírat základní lidská práva svým vlastním občanů, bude je uvádět do o život usilujících podmínek, povede proti nim vojenské tažení, bude je bombardovat granáty a páchat na nich zločin genocidy, dokud ozbrojeným útokem nezasáhne mezinárodní společenství, pak má tato represím podrobená skupina právo na sebeurčení v podobě vyhlášení nezávislosti jako na akt zaručující jim bezpečnost a právo na lidskou důstojnost. Jako záruka do budoucna, že podobné tragédii už nebudou muset čelit. Pokud se některý stát dostane do přímé paralely s tímto případem, pak by měli mít jeho občané dané právo mezinárodně zaručeno, poněvadž každý má právo na účinné zajištění svých základních práv. Snad není mylné se domnívat, že moderní demokracie ke Kosovské paralele nemají tendence směřovat.

Druhou stranou mince je, že pak tento nově vzniklý stát musí mít dostatek prostředků na to, aby svou samostatnost doopravdy udržel – aby byl schopen vykonávat suverénní moc nad svým územím a obyvatelstvem, aby měl funkční vládní, výkonné, soudní, administrativní a jiné orgány. To už je ovšem jeho vnitřní záležitost, na prvním místě je otázka, zda tuto státní ideu vůbec je možné naplnit právní cestou.

Není nezbytné popsaný precedent považovat za nebezpečný, neboť jako takový by se týkal jen skupin pod skutečným represivním nátlakem státu a zajišťoval by jim bezpečnost. Stěžejní je myšlenka, že dodržování lidských práv je závaznější než respektování státní suverenity a že žádný svrchovaný stát nemá právo terorizovat své vlastní obyvatele, tím méně dopouštět se na nich zločinu genocidy. V tomto smyslu lze považovat Kosovský případ za precedent.

13.1

Knižní, časopisecké a jiné publikace

- DUFKOVÁ, M. *Chronologie bombardování Jugoslávie a postoj českého tisku*, 2009. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Vedoucí práce Václav Štěpánek
- FIERSTEIN, D. *Kosovo's Declaration of Independence: An Incident Analysis of Legality, Policy and Future Implications*. Boston University international law journal
- GIRGLE, P. *Kosovo*. 2.vyd. Praha: Libri, 2009
- GRIBETZ, J., *The Timetables of Jewish History: A Chronology of the Most Important People and Events in Jewish History*. New York: A Touchstone Book, Simon and Schuster, 1993
- Kolektiv autorů, *Agresija NATO. Uzroci, karakter i posledice krize na Kosovu i Metohiji*. Beograd 2
- MOŠKVAN, D. *Zakládá jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova porušení mezinárodního práva?* 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Vedoucí práce Kateřina Novotná
- STÝSKALÍKOVÁ, V., SMEKAL, H. *Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu*. Masarykova univerzita v Brně. 2004
- ŠROTOVÁ, E. *EU a Kosovo*. 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce David Müller.

13.2

Citované judikáty

- Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo (Request for Advisory Opinion), ICJ
- Case concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), ICJ
- Case concerning East Timor (Portugal v. Australia), ICJ
- Krstić (IT-98-33) "Srebrenica-Drina Corps", ICTY

13.3

Mezinárodněprávní dokumenty

- Dohoda z Rambouillet
- Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement
- Constitutional Charter of the State Union of Serbia and Montenegro.
- Constitution of the Republic of Kosovo

- Council of Europe, Draft report: *Inhuman treatment of people and illicit trafficking in human organs in Kosovo*
- Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide
- Charta OSN
- Military-Technical Agreement
- OSCE, *Human Rights in Kosovo: As Seen, As Told. Volume II, 14.5. – 31.10.1999*
- Report of the Special Envoy of the Secretary-General on Kosovo's future status
- Rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č.1160
- Rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č.1199
- Rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č. 1244
- Secretary General of NATO Lord Robertson of Port Ellen: *Kosovo – One Year On: Achievement and Challenge*. 21. 3. 2000
- Treaty of London

13.4

Internetové zdroje

- Ahtisaariho plán ke statusu Kosova
- BBC News, *Kosovo declared 'fully independent'*, 10.9.2012
- BBC News, *NATO bombs Serbia*, 24.3.1999
- BBC News, *Kosovo: To Recognise or not to Recognise?* 18.2.2008
- Council of Europe
- Česká televize, *Kosovský premiér Tači vedl zločince obchodující s orgány*, 14.12.2010
- Český rozhlas, *Srbové protestují blokadou silnic proti kosovskému embargu*, 26.7.2011
- Britské listy, *Kosovo: Válka, kterou jsme skoro prohráli*, 13.9.2000
- Hindustan Times, *Hillary Clinton to push Kosovo to step up EU, NATO integration*, 31.10.2012
- IDNES/Zprávy, *Srbsko a Kosovo se konečně domluvily na hranicích, Bělehrad má blíž EU*, 24.2.2012
- Informační centrum OSN v Praze
- International Court of Justice (ICJ)
- International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY)
- Ministr zahraničních věcí ČR Karel Schwarzenberg na 27. schůzi PČR, PS ve středu 6. února 2008
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Kosovo, Základní informace o teritoriu*
- NOUSKOVÁ, M., *Zločin genocidy v mezinárodním právu*
- Republic of Kosovo, *Assembly, Kosovo Declaration of Independence*
- Republika e Kosovës, *Ministry of Foreign Affairs, Countries that have recognized*

the Republic of Kosova

- The Guardian, *Kosovo PM is head of human organ and arms ring, Council of Europe reports*, 14.12.2010
- United Nations
- UN Mission in Kosovo
- Vláda České republiky, *Česká republika uznala nezávislost Kosova*, 21.5.2008